

אכן יש לדון שמא היה דין להכניס הטמאים זוג זוג בדוקא, בהפרש מזוגות אחרים, שלא יהא שבעה שבעה. ועי'.

בביאור הא דנח מקטני אמנה היה

(י' 109) מפני מי המבול - אף נח מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין שיבא המבול ולא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים.

בפשוטו הוא תימה רבתי, דהלא כ"כ השקיע בכנייתה במסייג, ומה אכפ"ל להכנס. וביותר שהרי כל הרשעים שקודם לכן לא האמינו, עתה האמינו וחפצו להכנס. וא"כ נח שעד עתה האמין, ק"ו דירצה להכנס. ובודאי שהדברים עמוקים.

ומור"ר הגאון רבי חיים ברמן שליט"א קא"ל, שבודאי נח היה מאמין גדול ביותר, שהרי היה נביא. רק שביחס לדרגה היותר גבוהה של אמונה, נחשב כמאמין ואינו מאמין.

ומה שלא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים, צ"ל שהכונה בזה, שנכנס פחות בחשק ובהתלהבות, ממה שהיה נכנס אם היה בדרגה יותר מרוממת של אמונה. והוסיף שאיצ"ל שאנחנו לא מבינים כלום בנח, שהיה נביא.

ועי' ברכת פרץ שהאריך לבאר, שהיה לנח אמונה שכלית חזקה, אך האמונה החושית לא היתה חזקה, עיי"ש. וכמו"כ עי' לב אליהו מה שהאריך בזה.

(כ"ב 109) אשר בחרבה - ולא דגים שבים. והיינו ע"כ לפי שלא השחיתו דרכם. ויש לדייק זאת אף מלשון הפסוק, כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ, ודגים אינם על הארץ.

(פ"ח 109) ויסכרו מעינות - כשנפתחו כתיב (ז יא) כל מעינות, וכאן אין כתיב כל, לפי שנשתיירו מהם אותן שיש בהם צורך לעולם, כגון חמי טבריא וכיוצא בהם. נראה דגם קודם המבול היו, דהא אין כל חדש וגו'. ורק קאמר דאחרי שפתח גם השאר ונמצא דכל מעינות תהום פתוחים, לא סגר אלא השאר, ולא אותם שיש לעולם צורך בהם והיו גם קודם.

(טו 109) אתה ואשתך וגו' - איש ואשתו, כאן התיר להם תשמיש המטה. משמע דחל איסור תה"מ בתיבה, אפי' לאחר זמן רב מהמבול עד שיצאו [וכך נראה להלן פס' יז]. משום שזה היה דין בתיבה, ולא דין במבול. [רק יל"ע בטעם הדבר, שהרי מה שנאסרו היה לפי שהעולם שרוי בצער כדלעיל (ז, ט)].

(י"ז 109) הוצא - הוצא כתיב הוצא קרי. הוצא, אמור להם שיצאו. הוצא, אם אינם רוצים לצאת הוציאם אתה. ומבואר שכשם שהיה מצוה בכניסה, כך היה מצוה ביציאה. ויותר מזה, שהיה חיוב על נח להוציאם בעל כורחם. ויתכן לבאר בטעם הדבר, שרצון השי"ת היה, שעי"ז יתיישב העולם באנשים ובבע"ח, ויחזור לקדמותו.

ושרצו בארץ - ולא בתיבה, מגיד שאף הבהמה והעוף נאסרו בתשמיש. צ"ב מאי שייך איסור על הבהמה, וכי בעלת דעת ובעלת בחירה היא. ואולי הכונה שהיה איסור לנח להרביעם, אך אינו משמע כ"כ בלשון.

בענין יצר לב האדם

(כ"א 109) כי יצר לב האדם רע מנעריו - מנעריו כתיב משננער לצאת ממעי אמו ניהן בו יצר הרע.

מאלפי זהב

אוצר הערות והידושים קושיות וביאורים

לקט ענינים בפשט בהלכה ובאגדה על סדר הפרשה

פרשת נח

(פ"ו 109) קנים - מדורים מדורים לכל בהמה וחיה. יל"ע אם הכונה היא שהיה עליו דין לעשות מדור נפרד לכל מין. וא"כ יל"ע אם גם לשדים, עי' להלן פס' יט, וכן לשרים האחרים על ענינים שונים בבריאה, כגון פחתא ושקרא.

בכפר - זפת בלשון ארמי. ומצינו בתלמוד כופרא. בתיבתו של משה, על ידי שהיו המים תשים, דיה בחומר מבפנים וזפת מבחוץ, ועוד כדי שלא יריח אותו צדיק ריח רע של זפת, אבל כאן מפני חוזק המים זפתה מבית ומבחוץ. ב' הטעמים באו לבאר מפני מה במשה היה חומר מבפנים. אך לגבי נח שייך רק הטעם, דמפני חוזק המים הוצרך לזפתה אף מבחוץ. שהרי גם בנח שייך הטעם שלא יריח אותו צדיק. [וכ"כ בשפ"ח עיי"ש].

(י"ח 109) והקמותי את בריתי - ברית היה צריך על הפירות שלא ירקבו ויעפשו. צ"ע מדוע לא גידלם בתוך עציץ. ושמה א"א לגדל כל המינים.

- ושלא יהרגוהו רשעים שבדור. צע"ק הלשון 'רשעים שבדור' הא כולם היו רשעים. ובפשוטו י"ל דהא גופא קאמר, דהרשעים והיינו כל הדור רצו להורגו. אכן נראה טפי דהכונה לרשעים שברשעים, לפי שכמה מדרגות רשעות יש, ולרציחה נדרש רשעות הרבה. וזהו שכתב רשעים 'שבדור', והיינו דאפי' בדור כזה של רשעות, הם שהגיעו לפסגת הרשע.

(כ"ב 109) ויעש נח - זה בנין התיבה. נראה דהיינו משום דלקמן שוב מצוה להביא בהמות ומאכלים וכו'. וא"כ ע"כ דכאן הכונה לציווי שצוהו בתחילת הק"כ שנה, והיינו בנין התיבה.

כיצד נכנסו שבעה שבעה

(פ"ז 109) שבעה שבעה איש ואשתו.

הנה מלשון הפסוק נראה להדיא, דגם מהטהורים שבאו ז', באו בזוגות. והיינו ז' זוגות של שנים שנים, סה"כ י"ד. וכמש"כ הרמב"ן ורוב הראשונים. ונבאתי לאפוקי ממה שרבים לומדים בפשיטות שמהטהורות נכנסו ז' ולא יותר.

והנה בנדה (נ ע"ב) איתא דאיכא מין תרנגול הנקרא תרנגול דאגמא, דהזכר טמא והנקבה טהורה. ויש לעיין איך הכניסום, שנים או שבעה.

ונראה דמהם הכניסו ז' ז' ובכלל מאתים מנה, דהלא מהטהורות הכניסו ז' זוגות (כמו שיחב' להלן), וא"כ נמצא דאף לגבי הזכר הטמא יוצא יד"ח זוג. [ועי"ד מש"כ רש"י לקמן (פס"ט) לגבי שנים שנים, דכלול בזה אף השבעה שבעה].

שבת הארץ

מה חמור יותר מע"ש או שביעית

במשנה בשביעית (פ"ה מ"ב) מבואר, דשביעית ניתנה לאכילה ולשתיה ולסיכה כו' וכן בתרומה ובמעשר שני, קל מהם שביעית שנתנה להדלקת הנר. [והם לא נתנו. דשביעית שרי להדליקה בין בטהורה ובין בטמאה. ואילו בתרומה רק בטמאה שרי. ובמע"ש איכא פלוגתא אי בטהורה שרי, אך בטמאה לכו"ע אסור, דכתיב לא ביערתי ממנו בטמא].

ובירושלמי שם, מתיר עפ"ז לפטם יין של שביעית, ק"ו ממעשר שני. שאם מע"ש [החמור], מותר [כדאי במע"ש פ"ב מ"א]. ק"ו שבשביעית [הקלה ממע"ש] מותר.

ולכא"ו צ"ע בזה. שהרי מצינו בתוספתא (פ"ז ה"ג) חומרה גדולה בשביעית יותר ממע"ש. שא"א לקנות בדמי שביעית בהמה לקרבן, ואפי' קרבן שלמים שנאכל לבעלים. משום שהאימורין סלקי לגבוה, ולאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה.

ואילו במע"ש מפורש בתורה (דברים יד, כו) שקונה בו בקר וצאן ומקריבן שלמים. הרי ששביעית חמורה ממע"ש.

שו"ר בדרך אמונה (פ"ו ה"י בביאור"ל) שהביא מהירושלמי במע"ש (פ"א ה"ב) שהוא גזה"כ במעשר שני שיהא קונה בו שלמים. אך באמת שאר קרבנות אסור לקנות במע"ש, כדאיתא בסופ"ק דמע"ש. [ועי"ש בדר"א שבשביעית הטעם שאין לקנות כלל קרבנות, הוא משום האימורין. משא"כ במע"ש דבהדיא שריא רחמנא, ע"כ אין הטעם לאסור שאר קרבנות, משום האימורין. ולהכי הוצרכו המפרשים לטעמים אחרים, עי"ש הטעמים שהביא].

אך צ"ע שהרי בתוספתא (שם ה"ב) מובאים כמה חומרות שיש לשביעית יותר ממע"ש. שעשה בה פסולת כאוכלין, ואוכלי אדם כאוכלי בהמה, וקליפין כיוצ"ב, משא"כ במע"ש. וכן שביעית מתחללת על הכל כו' ותופסת דמיה כו' כו'. וצ"ע.

וקא"ל מו"ר הגאון רבי שאול קרליץ שליט"א, שכל הדברים הללו אינו חומרא בניהוג בפירות שביעית, אלא דינים כללים כגון על מה חל קדושת שביעית וכו'. משא"כ הדין הדלקת הנר הוא דין בניהוג בפ"ש.

ומשה"ק דבמע"ש מקריבין שלמים, כמשנ"ת, מצותו בכך. וכמו שכתוב בתורה, דענין מע"ש הוא לשמוח לפני ד' אלקיך וכו' כמבואר בפסקים. וע"כ לאכפ"ל ממה שהאימורין נשרפין, דהכי מצוותו. משא"כ בשביעית דכל ענינה הוא 'לאכלה', וכיון שע"י ההקרה היא נפסדת, אסור להקריב מדמיה.

אולם צע"ג בזה ממתני' דמע"ש (פ"ג מ"ב) דיליף רבי שמעון קל וחומר, דאם שרי לקנות שלמים בכספי מע"ש, אע"פ שמביאו לידי פסול פיגול נותר וטמא, ק"ו דשרי לקנות תרומה בכספי מע"ש.

ולכא"ו להחילוק הנ"ל מאי ק"ו, הא במע"ש הוא גזה"כ, והכי מצוותו, להקריב בו שלמים. וע"כ מאחר שסו"ס כך דינו, שפיר ילפינן ק"ו. וא"כ שוב קשיא הק"ו של הירו' להתיר לפטם יין של שביעית.

ואין לומר דאף בתרומה שייך הענין של לשמוח לפני השי"ת באכילתה, שאף היא קרויה קודש וכו'. דא"כ למאי איצטריך ר"ש לק"ו, וגם מ"ט דרבנן דפליגי עליה ע"י פירכא. [וקשה לומר דהנידון כאן הוא אם שוה בעבור הענין של מצות אכילת המעשר, להכנס לסיכון בהפסד התרומה]. וצע"ג.

הערות הקוראים על פ' בראשית [ועל פ' זו], יבואו אי"ה בשבוע הבא.

אשמח מאוד בהערות ותגובות. מספר זמני [סימוני] 0533130379

ידועה השאלה, שמצד אחד כאן מבואר שהאדם כבר מלידתו יצור רע. ומאידך בקהלת (ד, ט) כתוב, אשר עשה האלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבנות רבים. ומשמע שהאדם מיסודו ישר, ואח"כ הוא מבקש חשבונות.

ומצאתי בתנחומא (ס"פ בראשית ס"ו ז) שע"פ דבריו מיושבת השאלה. שמבואר מדבריו, שאין כונת הפסוק כאן, שהאדם נולד עם היצה"ר. אלא שהאדם בעצמו מהפך את עצמו להיות רע, כבר בימי נעוריו.

ובזה אין סתירה מהפסוק, אשר עשה האלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבנות רבים, אלא אדרבה, הדברים תואמים יחדיו הפלא ופלא. שלעולם הקב"ה עושה את האדם ישר. רק שמנעוריו, מתחיל האדם לקנות לעצמו יצר הרע.

אלא שמדברי רש"י כאן, מבואר שהיצה"ר מגיע מיד משנעדר לצאת ממעי אמו. ולא שהאדם עושה אותו רע. ועי'.

ובנותן טעם לציין את המשך דברי התנחומא שם, 'אתה אומר שהוא רע [א"ה היינו היצה"ר], מי יוכל לעשותו טוב, אמר הקב"ה אתה עושה אותו רע, למה תינוק בן חמש בן שש ושבע ושמונה ותשעה אינם חוטאים אלא מבן עשר ואילך ואז הוא מגדל יצר הרע, ואם תאמר אין אדם יכול לשמור את עצמו, אמר הקב"ה אתה עשית אותו רע למה תינוק היית ולא חטאת, נתגדלת וחטאת'.

וכמה דברים קשים יש בעולם יותר מיצר הרע ומרים ממנו ואתם ממתיקין אותן, אין לך מר מן התורמוס ואתה שוקד לשלוק ולהמתיקו במים ז' פעמים עד שהוא נעשה מתוק וכן חרדל וצלף ודברים הרבה, ומה מרים שבראתי אותן ממתקין לצורכך, יצר הרע המסור בידך עאכ"ו כו'. ע"כ. [ועי' משי"כ בזה ה"ח בשמירת הלשון ח"א שער התבונה פרק טו].

(פ"ט פ"ט כג) ויקח שם ויפת - אין כתיב כאן ויקחו אלא ויקח, לימד על שם שנתאמץ במצוה יותר מיפת כו'. צ"ב מנלן ששם הוא זה שנתאמץ במצוה יותר מיפת, שמא להיפך, יפת נתאמץ יותר משם. וצ"ל דמסמיכות 'האחד' לשם, יליף לה. ואכתי צ"ת.

- לכך זכו בניו לטלית של ציצית, ויפת זכה לקבורה לבניו, שנאמר (יחזקאל ל"א יא) אתן לגונן מקום שם קבר. וחם שבזה את אביו נאמר בזרעו (ישעיה כ"ד) כן ינהג מלך אשור את שבי מצרים ואת גלות כוש נערים וזקנים ערום ויהף וחשופי שת וגו'. נראה כונתו, דכשם שהם כיוסוהו, זכו הם להתכסות. שם בטלית, ויפת בקבורה. משא"כ חם שלא היה אכפת לו מערימותו, יהא לעבד, ערום כחמור.

(פ"י פ"ט יא) מן הארץ וגו' - כיון שראה אשור את בניו שומעין לנמרוד ומורדין במקום לבנות המגדל, יצא מתוכם. וכתב מו"ז זצ"ל בספר בקוראי שמו, דאפשר שמתעם זה זכתה נווה לשוב בתשובה. כיון שמעיקרא מקום זה נוסד ע"י אשור לכבוד שמים.

(ד' י"ט) ואת פתרוסים ואת כסלוחים אשר יצאו משם פלשתים - משיניהם יצאו, שהיו פתרוסים וכסלוחים מחליפין משכב נשותיהם אלו לאלו, ויצאו מהם פלשתים. שמעתי מהגאון רבי בונם שריבר שליט"א, דהנה התורה בודאי יודעת האמת, וא"כ מדוע התורה לא כותבת ממי באמת יצאו הפלשתים. וביאר עפ"ד התוס' בסוטה (מב ע"ב ד"ה מאה) שהביאו דעה, שיתכן אדם הנולד מכמה אנשים שבאו על אשה. [ולפי"ז יתכן אדם שחציו ישראל חציו כהן כו'. וכבר אשכח הכי במנ"ח לגבי כהן הבא על חציה שפחה כו', והארננו בס"ד בחיבור חציו עבר]. וא"כ יתכן לומר דגם כאן הפלשתים נולדו משניהם.